

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2005-03-15

Närvarande: f.d. justitierådet Lars K Beckman, f.d. justitierådet Inger Nyström och regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson.

Enligt en lagrådsremiss den 17 februari 2005 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Joakim Zetterstedt.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Rubriken

Frysning är en hittills i svensk lagtext okänd term. Den kan i jämförelse med termer som förvar, betalningssäkring, beslag och kvarstad framstå som främmande och oprecis. Med hänsyn emellertid till att i de franska och engelska versionerna av rådets rambeslut 2003/577/RIF används de motsvarande begreppen "de gel" och "freezing" och till att fråga är om en avgränsad speciallag bör det svenska ordet frysning kunna godtas. För att genom lagens rubrik klargöra lagens innehåll vill Lagrådet ändå föreslå att rubriken ges följande lydelse:

”Lag om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av vissa tvångsmedelsbeslut rörande egendom eller bevismaterial (frysningbeslut)”

1 kap. 2 §

I denna paragraf definieras vad som i lagen avses med frysningbeslut. I första punkten upptas beslut som fattats i Sverige, nämligen dels vissa kvarstadsbeslut i brottmål enligt rättegångsbalken, dels beslut om beslag enligt den föreslagna lagen. I andra punkten beskrivs sådana frysningbeslut som fattats i annan medlemsstat i den Europeiska unionen. Beskrivningen beträffande dessa är inte kronologiskt riktig. Lagrådet föreslår därför en redigering enligt följande:

”2. ett beslut som har meddelats av en rättslig myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen i samband med ett straffrättsligt förfarande, i syfte att tillfälligt hindra förstöring, omvandling, flyttning, överföring eller överlåtelse av egendom som i den staten kan omfattas av förverkande eller utgöra bevismaterial, och som har överlämnats till Sverige för erkännande och verkställighet.”

1 kap. 3 §

Se Lagrådets kommentar till 3 kap. 2 §.

2 kap. 1 §

Rättegångsbalkens bestämmelser om beslag i 27 kap. utgår från att de föremål och skriftliga handlingar som får tas i beslag är tillgängliga och alltså genom beslagsbeslutet tas om hand, förseglas eller märks som beslagtagna. För detta förfarande används genomgående i kapitlet lokutionen ”tagas i beslag”.

I den föreslagna lagen används i förevarande paragraf uttrycket "tas i beslag" trots att föremålet i fråga inte är tillgängligt vid beslutet. För att undvika en rubbning av lokutionens hittillsvarande klara innebörd föreslår Lagrådet, att paragrafens första stycke skrivs om. Samtidigt bör ske en precisering av de för beslutet relevanta bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken. Stycket bör då lyda som följer:

"Åklagare får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket samt 2 och 3 §§ rättegångsbalken, besluta om beslag av föremål, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller vara på grund av brott förverkat och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, utan hinder av att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet. Ett sådant beslut får inte verkställas i Sverige."

3 kap. 2 §

Enligt 3 kap. 2 § tredje stycket i det remitterade förslaget bestämmer Åklagarmyndigheten vilka åklagare som är behöriga att handlägga ärenden om erkännande och verkställighet här i landet av frysningsbeslut som meddelats i en annan medlemsstat. Bestämmelsen kan uppfattas som ett bemyndigande direkt från riksdagen till Åklagarmyndigheten att meddela föreskrifter rörande åklagares behörighet att handlägga ärenden enligt 3 kap.

När det gäller behörighet att i Sverige meddela frysningsbeslut i form av beslag och att begära erkännande och verkställighet av ett svenskt frysningsbeslut hos en myndighet i en annan medlemsstat, är utgångspunkten att i princip envar åklagare skall vara behörig. Några lagbestämmelser om dessa fall föreslås inte. I remissen (se avsnitt 8.4 i den allmänna motiveringen) sägs att i de fall begräns-

ningar anses böra göras kan detta ske inom ramen för åklagarväsendets organisation.

Enligt Lagrådets mening kan frågor om åklagares behörighet, både vad gäller handläggningen av svenska frysningsbeslut och sådana beslut från andra medlemsstater som handläggs här i landet för erkännande och verkställighet och för den delen också andra myndigheters medverkan i sådana ärenden (jfr 12 §), lösas inom ramen för de tillämpningsföreskrifter som regeringen meddelar enligt 1 kap. 3 §. Bestämmelsen i 3 kap. 2 § tredje stycket kan därför utgå.

Lagrådet föreslår att 1 kap. 3 § ges följande lydelse:

”Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.”

3 kap. 5 §

I denna paragraf anges i fyra punkter fall då förklaring om verkställbarhet inte får meddelas. I remissen anförs dessutom att en verkställbarhetsförklaring inte kan meddelas i strid med grundlagarna och inte heller får meddelas i strid med Europakonventionen eller de tilläggsprotokoll som gäller som lag här i landet. Som utvecklats i den allmänna motiveringen (se avsnitt 8.7) har någon särskild erinran om detta inte ansetts nödvändig i lagtexten.

Lagrådet anser att goda skäl talar för denna slutsats. Emellertid har i 2 kap. 4 § 2 lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder föreskrivits att överlämnande inte får beviljas om det skulle strida mot Europakonventionen eller de tilläggsprotokoll till konventionen som gäller som lag här i landet.

Denna bestämmelse har inte nämnts i remissen, vilket framstår som en brist.

Enligt Lagrådets mening bör vid den fortsatta beredningen belysas varför det i det aktuella lagstiftningsärendet har ansetts motiverat att beträffande behovet av en uttrycklig lagregel inta en ståndpunkt som avviker från ställningstagandet vid tillkomsten av lagen om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.

3 kap. 6 §

Den föreslagna paragrafen reglerar åklagarens skyldighet att i verkställbarhetsförklaringen ange enligt vilka svenska lagregler ett frysningensbeslut från myndighet i annan medlemsstat skall verkställas. Någon tveksamhet om vilka regler som skall tillämpas i de två skilda fallen torde dock inte föreligga, om i verkställbarhetsförklaringen anges arten av beslutet. Lagrådet föreslår därför att paragrafen ges följande lydelse:

”Åklagaren skall i verkställbarhetsförklaringen ange om frysningensbeslutet skall verkställas som ett beslut om beslag med tillämpning av 27 kap. 10-13 §§ rättegångsbalken eller som ett kvarstadsbeslut i brottmål.”

I 7, 10 och 12 §§ bör då ske en följdändring så att hänvisningen ”enligt 6 § 1” ersätts med ”som ett beslut om beslag” samt i 11 § ”enligt 6 § 2” ersätts med ”som ett kvarstadsbeslut i brottmål”.

3 kap. 18 och 19 §§

I de föreslagna paragraferna anges i särskilda stycken att, i det förfarande som följer efter erkännande och verkställighet i Sverige av ett

frysningsbeslut i annan medlemsstat, inte skall meddelas något beslut om beslag eller, i förekommande fall, om kvarstad. Bestämmelsen i fråga kan närmast uppfattas som en erinran om att den andra statens tvångsmedel alltså är gällande. Första stycket i 18 § och tredje stycket i 19 § kan, med hänsyn till det anförda, med fördel införas som en andra mening i respektive paragrafs första stycke. Paragrafernas första stycken skulle då lyda som följer:

”18 § En ansökan om överlämnande av egendom som är föremål för verkställighet enligt denna lag handläggs och prövas enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Något beslut om beslag skall dock inte meddelas i ett sådant ärende.”

”19 § En ansökan om verkställighet i Sverige av ett beslut om förverkande av egendom som är föremål för verkställighet enligt denna lag handläggs och prövas enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. eller enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom. Något beslut om beslag eller kvarstad skall dock inte meddelas i ett sådant ärende.”

Lagrådet föreslår även en viss redigering av 19 § andra stycket enligt följande:

” En ansökan enligt första stycket får skickas till den åklagare som har handlagt ärendet enligt denna lag. Åklagaren skall vidarebefordra ansökan till Skatteverket, om ansökan gjorts av en myndighet i Danmark eller Finland, och till Justitiedepartementet, om ansökan gjorts av en myndighet i en annan medlemsstat.”

3 kap. 20 §

I paragrafen har genom den inskjutna begränsningen av 18 och 19 §§ – ”om verkställighet av frysningsbeslut” – angivits en gräns mot de i sagda paragrafer nämnda lagarna. Fråga kan emellertid inte vara om verkställighet. Vad som med stöd av förevarande paragraf bör kunna överklagas med tillämpning av de angivna bestämmelserna i rättegångsbalken är endast frågan huruvida verkställigheten av frysningsbeslutet skall bestå. Detta bör enligt Lagrådets mening uttryckas i lagtexten enligt följande:

”Vid överklagande av rättens beslut enligt 16 och 17 §§ samt av beslut enligt 18 och 19 §§, såvitt avser frågan huruvida verkställigheten av frysningsbeslutet skall bestå, tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av domstols beslut angående en åtgärd som avses i 25–28 kap. samma balk.”

Ikraftträdandebestämmelsen

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2005. Det har inte ansetts föreliggande behov av några särskilda övergångsbestämmelser (se avsnitt 12 i den allmänna motiveringen).

I remissen anförs i annat sammanhang (se avsnitt 8.1 i den allmänna motiveringen) att lagstiftningen inte skall tillämpas i förhållande till medlemsstater i EU som inte har genomfört rambeslutet när den svenska lagstiftningen träder i kraft.

Vid tillkomsten av lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder föranledde motsvarande problematik på förslag av Justitieutskottet en särskild övergångsbestämmelse (se härom NJA II 2003 s. 768 ff; se även s. 783).

Lagrådet förordar att en sådan övergångsbestämmelse införs även här.